

جوگیاں دا جوگی، گیا ٹلا جوگیاں

دکھن پوربی پوٹھوہار وکھے بابا

پیل اتے منجی صاحب دووے غرق گئے۔

دو چار دنان دے سفر دے بعد ہی گورو صاحب پنڈ جیسکھ والا جنہوں اج صرف جیسک ہی کہہ دتا جاندا ہے وچ براجمان علاقے دے مشہور بھاگ جوگی پاس پہنچ گئے۔

فروری ۱۵۲۱- وڈے پنجاب وچ گورو صاحب دے چرن چھوہ ستھانان دا نقشہ جدوں اپان ویکھدے ہاں تاں دکھن پوربی پوٹھوہار وکھے بندواں دا جھرمٹ جیہا نظر آؤدا ہے جو ایہہ دسدا ہے کہ میرپر جہلم دے علاقے تے گورو صاحب خاص مہربان سن۔ پوٹھوہار توں ہی پنپی سکھی، پنٹھ دی ریڑ دی ہڈی بنی ہے۔

کیر بھاگ دی - ایہہ نکت دی سیدھتے ڈنگے توں ۱۷ کہ.می. (دکھن پچھم) منڈی بہاؤدین توں دکھن نوں مرالے والی سڑک تے ۱۵ کہ.می. ہے۔ جیسک توں تے فرلانگ تے موجود ہے کیر بابا نانک جاں کیر بھاگ دی۔

اتھاس وچ آؤدا ہے کہ گورو صاحب سیدپر بابر دے حملے توں ترنت بعد ٹلا جوگیاں ول روانہ ہوئے سن۔*

گجراں والہ- سیدپر توں چل لگیگ ۲۰ کہ. می پہاڑ پاسے صاحب اس علاقے وچ پہنچے جتھے اج کلھ گجراں والہ شہر ہے۔ اتھوں نال ہی پچھم پاسے اک بستی دے لاگے ہی گورو صاحب نے ڈیرہ کیتا سی۔ ادوں اتھے دوسرے نال دا پنڈ ہووے گا۔ حالان علاقہ زیادہ جنگل ہی سی۔ ونڈ توں پہلاں اتھے یادگاری گرو دوارہ صاحب ۱۹۲۴ وچ بنیا سی۔ اتھے سکھانے وڈا یتیم خانہ وی بنا رکھیا سی جس وچ طرحاں طرحاں دی سکھیا سکھلائی دتی جاندی سی۔ پاکستان بنن اپرنت لگدا ہے ایہہ ستھان الوپ ہو چکا ہے۔

گرو دوارہ پاتشاہی پہلی، یتیم-خانہ، گجراں والہ (سائیکل یاتری) 1933

پچھمی پنجاب دے کجھ ضلعیاں وچ مٹی دے برج جاں مینار نوں کیر کھندے۔ لوک کیسے دی یاد وچ کیر بناؤدے آئے ہن۔ عموماً ایہہ کچا ہی پنڈا آیا ہے۔ کیر دی جڑھ وچ بدھمت ہی ہے، کیونکہ بودھی ستوپ

جاں پگوڈا بناؤدے ہن۔

بدو کی گسانیاں وکھے- ایہہ پنڈ گجراں والے توں ۱۲ کہ. می. اتر وچ ہے۔ گورو صاحب دے ویلے اتھے اک پرسدھ مہاتما غصائیں سائی داس ہوئے۔ گورو صاحب نے اوہدے ٹکانے پہنچ انوں اک نرنکار دے ستنام دا گیان دتا۔ غصائیں جی دا مندر اج وی موجود ہے۔ سائی داس دا جنم ۱۶۶۸ ای. دا دسیدا ہے۔ ایہہ مندر تومڑی صاحب کھاؤدا ہے۔

اتھے جدوں گورو صاحب تے بھائی مردانہ پہنچے تاں مردانے نوں ترینے بے حال کیتا ہویا سی۔ دور جدوں نگاہ دوڑائی تاں کی دیکھدے نے اک منے اتے اک منڈا بیٹھا ہے۔ منے کول گئے تے پانی بارے پچھیا۔ منڈے کول وی پانی نہی سی تے اس کیرا کہ پنڈ توں پہلاں پانی کتے نہی ہے۔ اس ویلے گورو صاحب نے اپنے سوٹے نال مٹی کھودی تاں تھلیو پانی سم اٹھیا۔ منڈے نے جدوں ایہہ کوتک ویکھیا تاں چاء چاء وچ پنڈ ایہہ خبر دسن آیا اتے گورو صاحب اتے مردانے لئی روٹی پانی لے کے حاضر ہویا۔ گورو صاحب نے اوہدی شہر دھا ویکھدے ہوئے اوہدے سریر نوں تندرست کر دتا۔ پہلاں اس دے انگ پیر ونگے سن۔ پنڈ واسی جو پانی دی وڈی قلت دا ساہمنہ کر رہے سن اس تھاں نوں ہور کھودیا تے پانی ہور نکلن تے اتھے چھپڑ بنا دتا۔ لاگے ہی کیر اسار دتی گئی جس دا نال 'کیر باوا نانک' پرسدھ ہویا۔ چھپڑ پھر سرور پوتر

تومڑی صاحب، بدو کیاں غصائیں

دوسرے پاسے قصبہ سمبڑیال وچ مانتا ہے کہ گورو صاحب اتے غصائیں دا میل پنڈ سمبڑیال وکھے ہویا سی۔ اتھوں ہی دووے مہانپرکھ پھر بدوکی آئے سن۔ جتھے گورو صاحب اتے غصائیں بیٹھے سن اتھے باقائدہ پیل دے رکھ تھلے کچا منجی صاحب (تھڑا) بنیا ہویا سی۔ ایہہ تھان شہر دے دکھن وچ اک فرلانگ تے سی۔ ۱۹۲۵ ای. وچ شہر وچ پئی سیم کرکے

* سوڈھی۔ باقی اوہ اتھاسکار غلط ہن جنان نے اس علاقے نوں گورو صاحب دی چوتھی اداسی نال جوڑیا ہے۔ سوڈھی نے صاف صاف لکھیا ہے کہ گورو صاحب سیدپر توں ٹلے آئے سن۔

ن سائیکل یاتری - ۷۴۸-۷۵۳
ن بو سکدے بعد وچ وی گورو صاحب گجراں والہ آئے ہون کیونکہ سائیکل یاتری - ۷۴۸، انوسار اتھے سن ۱۵۲۵ ای وچ صاحب نے چرن پائے سن۔ اسان اس یاترا وچ گجراں والہ اس کرکے دکھایا ہے کہ ایہہ این رستے وچ پیندا ہے۔

جوبن کر تارپور صاحب دورو نظر آؤدا ہے ایسے طرحاں کیر بھاگ دی ۰-۴
کہ می توں نظر آ رہا ہندا ہے۔ عمارت دی حالت خستہ ہے۔ فوٹو مرزا بیگ

یادگاری سرور ہو نبڑیا۔**

اسے پنڈ وچ جوگیاں دا آشرم وی سی۔ جوگیاں نوں پنڈ والیاں نال سخت شکانت سی کہ ایہہ بہت برے لوک ناستک نے تے سادھو سنتاں نوں نفرت کردے۔ مہنت تان اتھوں تک کہے کہ میں پنڈ نوں غرقدا ویکھنا چاہندا ہاں۔ گورو صاحب حیران سن کہ کوئی دھرمی بندہ وی رب دے جیاں نال اس طرحاں نفرت کر سکدا ہے؟ گورو صاحب نے انوں سمجھاؤنا چاہیا تان مہنت بولیاں کہ ایہہ پنڈ ہے ای غرقن دے لایق۔ گورو صاحب نے کیر بابا نوں کیہا تسی کون ہندے ہورب دے بندیاں نوں غرق کرن ولے؟ پنڈ دی چھڈو تسی میرا ایہہ آسا (سوٹا) ہی غرق کر کے وکھا دیو۔ تپسوی نے جاپ شروع کر دتا آسے نوں غرق کرن لئی۔ جوبن اس نے دھیان لایا کیر بابا نوں سوٹا نہی فنیئر ناگ نظر آوے۔

ہار کے گورو صاحب دے چرنی لگا۔ صاحب نے سمجھایا کہ سارے جی نرنکار دے اپنے پن۔ دنیاں وچ ہر پرکار دی ونگی ملدی ہے: چور، ڈاکو، کوڑیاں، سجن، متر سبھ اس دے ہی پیدا کیتے ہوئے ہن:

مارو محلہ ۱ نہ جانا مورکھ ہے کوئی نہ جانا سیانا .. سدا صاحب کے رنگے راتا اندر نام وکھانا .. ا بابا مورکھ ہا ناوے بل جاؤ .. تو کرتا تو دانا بینا تیرے نام تراؤ .. ا رہاؤ .. مورکھ سیانا ایکو ہے ایک جوت دئی ناؤ .. مورکھا سر مورکھ ہے ج منے ناہی ناؤ .. ۲ گر دوارے ناؤ پائے بٹ سنگور پلے ن پائی .. ستگور کے بھانے من وسے تا ایہنیں رہے لولائی .. ۳ راجن رنگن روہن مالں جوبن تے جواری .. حکمی بادھے پاسے کھیلے چوہڑ ایکا ساری .. ۴ جگ چتر سیانا بہرم بھلانا ناؤ پنڈت پڑہ گاواری .. ناؤ وسارہ بیڈ سمالہ بکھ بھولے لیکھاری .. ۵ کلر کھیتی ترور کٹھے باگا پرہ کجل چہرے .. ایہہ سنساڑ تیسے کی کوٹھی جو پیسے سو گرپ جرے .. ۶ ریت راجے کہا سبائے دہ انتر سو جاسی .. کہت نانک گر سچے کی پوڑی رہسی الکھ نواسی .. ۷ ۳ ۱۱

گورو صاحب نے جوگی نوں نرنکار دی پیدا کیتی ونگی دا سدھانت سمجھایا:-

اسنکھ مورکھ اندھ گھور .. اسنکھ چور حرام خور ..

اسنکھ امر کر جاہ زور .. اسنکھ گل وڈھ ہتیا کماہ .. اسنکھ پاپی پاپ کر جاہ .. اسنکھ کوڑیاں کوڑے پھراہ .. اسنکھ ملیچھ مل بھکھ کماہ .. اسنکھ نندک سر کرہ بھاؤ .. نانک نیچ کہے ویچاؤ .. واریاں جاوا ایک وار .. جو تڈھ بھاوے سائی بھلی کار .. تو سدا سلامت نرنکار ..

گورو صاحب دے کوئی ۱۵۰ سال بعد پنڈ واسیاں نے کیر بابا نانک دے ڈیرے تے اک اداسی سادھو بھائی نمانا نوں بیٹھا دتا۔ اس نے سکھی دا خوب پرچار کیتا۔ اداسی سادھاں وچوں ہی اک بابے نے مہاراجہ رنجیت سنگھ تک پہنچ کر کے گرو دوارہ صاحب دے ناں تے خرچے واسطے ۴۰ مربعے زمین وی لو لئی۔ گردوارے دی سوہنی تن منجلا عمارت وی بنوائی۔

اناں اداسی سادھواں وچوں ہی ڈنگے دا جم پل بابا بھاگ ہویا ہے جس نے علاقے وچ خوب پسرچار کیتا۔ ہولی ہولی اسٹھان دا ناں 'کیر بابا نانک' توں ناں 'کیر بھاگدی' ہو گیا۔ کیہا جاندا ہے کہ بھائی بھاگ بڑا کرنی والا انسان ہویا ہے۔ اس دی سادھ اج وی گرو دوارہ صاحب دی چار دیواری اندر موجود ہے۔

پاکستان بنن توں ۷۰ سال بعد وی ایہہ شاندار عمارت موجود ہے۔ عمارت تے نال دیاں سراواں وچ لوکاں نے قبجے کیتے ہوئے۔

جیسک توں گورو صاحب منڈی بہاؤدین ہندے ہوئے جہلم دریا پار کر کے پنڈ جلالپور پہنچے۔* ایہہ اوہ شہر ہے جتھے بادشاہ سکندر دا پیرا گھوڑا مر گیا سی۔ اتھے اس گھوڑے دی قبر ہندی سی۔ اس شہر وچ وی صاحب نے کوئی کوتک کیتا جو اتھاس سانہی نہی سکیا۔ یادگاری گرو دوارہ ہندا سی۔ پر ہن پتہ لگدا ہے کہ لوکاں نے گردوارے والی تھان تے رہائشاں بناں لئیاں۔

---◆---

ڈنگے دے جوگی دا ڈنگ کڈھیا

جیسک توں ۲۰ کہ۔ می دا پیڈا کر کے گورو صاحب ڈنگے ناں دے قصے وچ پہنچے۔ ڈنگا کھاریاں تحصیل وچ، ضلع گجرات ہے۔

اس پنڈ وچ گورو صاحب دا آؤنا اس کر کے بنیا کہ اک جوگی نے باہرے وچ ڈونڈی پٹوائی ہوئی سی کہ اوہ پورے ۴۰ دن بناں کجھ کھادھے اپنے بھورے وچ رہے گا اتے بھگتی کریگا۔ تہہ کیتے دن تے جوگی بھورے وچ وڑھ چکا سی تے نال ہی ڈھولی نوں ہدایت دے گیا سی کہ فلانے دن میرے ۴۰ دن ہونے ہن توں باہرے بھاؤ نیڑے تیرے دے سارے پنڈاں وچ ڈھنڈورا پٹ دیوی کہ فلانے دن سنت مہاپرکھ باہر آونگے تے لوکی ہم ہما کے درشناں نوں آؤن۔

کیونکہ ادوں تک گورو صاحب دی منتا چار چہیرے ہو چکی سی جوبن گورو صاحب پنڈ وچ آئے لوک الٹ

نانکسر ڈنگا (کھبے) - ۲ نومبر ۱۹۳۳
(تصویر: سائیکل یاٹری)

کے پے گئے اس
چمتکاری بابے
دے درشنان
نوں۔ اوتھے
جدوں پھر
جوگی دے
چالیہے دی گل
چلی تاں گورو
صاحب نے علاقے
دے موپریر

بندیاں نوں سمجھایا کہ اجیہا پاکھنڈ اوہ ہور وی
کئی تھانٹی ویکھ چکے۔ کئی سیانیاں بندیاں
شکائت وی کیتی کہ جوگی پاکھنڈی بے تے اوہدے
کئی پاکھنڈ سیانیاں نوں پتہ بن۔ انت وچ تہہ ہویا کہ
جوگی دے باہر اُون تے کوئی ڈھنڈورا ناں پٹیا جاوے
اتے کوئی وی بندہ اوہدے بھورے نیڑے ناں ہونے۔

چودھریاں نے گورو صاحب دے اپدیش مطابق
بھورے دے دولے پھرہ لوا دتا کہ کوئی بندہ نیڑے
ناں جائے۔

پھر جس دن جوگی دا چالیہا پورا ہویا اوہ دیہرے
بھورے توں باہر نکلیا۔ جوگی نے جدوں ویکھیا کہ
میرے درشنان نوں کوئی نہی آیا تاں اوہدا ہوکا نکل
گیا تے جوگی بے ہوش ہو گیا۔ ہٹویں بیٹھے لوک پھر
جوگی کول گئے تے انوں پانی دھانی پیا کے قائم کیتا۔

گورو صاحب نال پھر جوگی دی وارتا ہوئی۔ گورو
صاحب نے جوگی نوں کھیا کہ توں ایہہ پاکھنڈ کردا
ہے۔ جے تیری بھگتی سچی ہے تاں توں لوک وکھاوا
کیو کردا ہیں؟ کیو ڈونڈی پٹواؤنا اے؟ جوگی نوں
سمجھایا کہ ویکھ توں صرف لوک وکھاوا کرن بھاؤ
لوکاں نوں بھرماؤن خاطر اپنی دیہی نوں دکھ دندا
اے جو جائز نہی۔ توں اس امید وچ بھکھا رہنا اے کے
لوک تینوں بہت مہان جوگی گنن۔ ایہدا ثبوت تیرے
ساہمنے ہے کہ جدوں توں ویکھیا کہ کوئی تیرے
درشنان نوں نہی آیا تاں توں ہوکے کارن بے ہوش ہو
گیا۔

جوگی لا جواب سی۔

گورو صاحب نے پھر چودھریاں نوں حکم کر کے اگلے
دن اکٹھے ہون واسطے ڈونڈی پٹوا دتی تے لوکائی
اکٹھی ہوئی۔ اوتھے پھر گورو صاحب تے مردانے
شبد گایا:-

رامکلی محلہ ۱ اوٹھ پست مڑی گھڑ چھایا دھرن
گگن کلہ دھاری .. اگر مکھ کیتی سبب ادھاری
سنتھ .. ارباؤ .. ممتا مار بؤے سوکھے تربھون
جوت تماری .. ۲ منسا مار منے مہہ راکھے ستگور
سبب وپجاری .. ۳ سنگی سرت انابد واجے گھٹ
گھٹ جوت تماری .. ۴ پرینچ بین تھی من راکھیا

برہم اگن پرجاری .. ۵ پنچ تہ مل ایہنیں دیگ
نرمل جوت اپاری .. ۶ رو سس لؤکے ایہہ تن کنگری
واجے سبب نزاری .. ۷ سو نگری مہہ آسن اودھو
الکھ اگم اپاری .. ۸ کایا ننگری ایہہ من راجا پنچ
وسہہ وپجاری .. ۹ سبب روے آسن گھر راجا ادل
کرے گن کاری .. ۱۰ کال بکال کہے کہہ پیرے جیوت
موا من ماری .. ۱۱ برہما بسن مہیس اک مورت آپے
کرتا کاری .. ۱۲ کایا سودھ ترے بھو ساگڑ اتم تن
ویجاری .. ۱۳ گر سیواتے سدا سکھ پایا انتر سبب روپا
گن کاری .. ۱۴ آپے میل لے گنداتا بؤے ترسنا ماری
.. ۱۵ ترے گن میٹے چوتھے ورتے ایہا بھگت نزاری
.. ۱۶ گرمکھ جوگ سبب اتم چینے پردے ایکو مراری
.. ۱۷ منوا استھڑ سببے رانا ایہا کرنی ساری .. ۱۸
بیڈ باڈن پاکھنڈ اودھو گرمکھ سبب بیجاری .. ۱۹
گرمکھ جوگ کماوے اودھو جت ست سبب وپجاری
.. ۲۰ سبب مرے من مارے اودھو جوگ جگت
ویجاری .. ۲۱ مایہ موہ بھوجلے اودھو سبب ترے
کل تاری .. ۲۲ سبب سور جگ چارے اودھو بانی
بھگت وپجاری .. ۲۳ ایہہ من مایہ موہیا اودھو
نکسے سبب وپجاری .. ۲۴ آپے بخشے میل ملائے نانک
سرن تماری .. ۲۵ ۹

ایہو جوگی پھر گرمت دا پکا پرچارک ہو نبڑیا۔ جتھے
اوبدا اشرم سی اوتھے گرو دوارہ تعمیر ہو گیا۔ ایہہ
گرو دوارہ ۱۹۶۷ تک موجود سی۔ وڈا ٹوبھا وی بندا
سی جس کر کے گرو دوارہ صاحب دا ناں نانکسر سی۔
سکھاں نوں جدوں ہجرت کرنی پئی تاں سناں تھان
ویکھ کے اوتھوں دی حکومت نے اتھے بس اڈا بنا دتا
تے گرو دوارہ صاحب دی نشانی صرف اج کھوہ ہی
باقی ہے۔

۱۲ نومبر ۱۹۳۳ نوں جدوں سائیکل یاٹری و اتھے آیا
تاں حالات ویکھ کے بہت دکھی ہویا کیونکہ اتھے
نانکسر سروور وچ زانیاں ننگیاں نہاؤدیاں تے اوتھے
ہی کپڑے دھویا کردیاں سن۔ بھائی صاحب نے اس
شہر نوں سراپ وی دتا۔ بھائی صاحب دا مننا سی
کہ اتھوں دے وسنیکاں دی لاپرواہی کر کے ہی اوہ
ٹاہلی سک گئی بے جسدے بیٹھ گورو صاحب
براجے سن۔ بھائی صاحب نے دسیا ہے کہ شہر دے
کچھ وسنیک آریہ سماجی بن گئے ہن تے التا عدالت
وچ کیس کروا دتا کہ ایہہ جگا سنیاسیاں دی ہے۔
نہنگ بھائی بگھیل سنگھ نے اپنے دم تے مقدمہ لڑیا
اتے جتیا۔

---◆---

ڈنگے توں نک دی سیدھ ۲۴ کو کہ می۔ پچھم میرپر
ہے۔ پر ایہہ نہی پتہ لگدا کہ صاحب نے جہلم دریا
کنھوں کو پار کر کے میرپر
چرن پائے سن۔ میرپر وچ اک
مشہور پنڈت ناں دولانے

ਉਕਰਾ ਹੀ ਬਨਕਾਰ ਪਾਲਿਆ ਹੋਇਆ
 ਸੀ۔ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ
 ਦੁਲੇ ਦੇ ਸੋਚ ਨੂੰ
 ਅਭਿਆਸ ਰੋਸ਼ਨਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ
 ਦੁਲਾ ਓੜਾ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਬਣਿਆ
 ਗੁਰਮਤ ਦਾ। ਯਾਦ ਰਿਹਾ
 ਉਲਾਫੇ ਉੱਚ ਮੁਹਾਲ
 ਬਰਾਮਨਾਂ ਦਾ ਓੜਾ ਦਿੱਬਾ ਰਿਹਾ
 ਹੈ۔ ਆਪਣੇ ਲੋਕ ਸਕਹੀ
 ਦੇ ਓੜੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਬਣੇ
 ਸਨ۔ ਬਹਾਨੀ ਮੁਨੀ ਦਾਸ
 ਸੁਨੀ ਦਾਸ ਪੰਡਿਤ ਕੁਠਾਲਾ
 ਦੇ ਪੀ ਸਨ ਜੋ ਗਿਲਮ
 ਤੋਂ 10 ਕੇ. ਮੀ ਦੁਕਨ ਪੂਰਬ ਹੈ۔ ਕੁਠਾਲਾ ਦਾ ਗੁਰੂ
 ਨਾਨਕ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਮਹਿੰਤ ਵੀ ਆਪਣੇ ਚੇਬਿਤੁਰ ਬਰਾਮਨ ਪੀ
 ਸਨ۔

ਠੇ ਦਾ ਕੁੰਦਰੀ ਬੰਦੂ ਜੁਠੇ ਕੁੰ ਮੁਠੁ ਬਨ

1000 ਫੁੱਟ ਅੱਧੀ ਪਹਾੜੀ
 ਗਿਲਮ ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ 25 ਕੇ.
 ਮੀ. ਦੁਕਨ ਪੱਛਮ 'ਚ ਹੈ۔
 ਪੁਰਾਣੇ ਸਮਿਆਂ 'ਚ ਮੁਨੀ
 ਜਾਨਦਾ ਸੀ ਕਿ ਜੇਹੜਾ
 ਜੋਗੀ ਗੁਰੁ ਕੁ ਨਾਠੇ ਦੇ
 ਠੇ ਨਹੀ ਪਹਿੰਚਿਆ ਓਪਦਾ
 ਜੋਗ ਸਮੁਪੂਰਨ ਨਹੀ۔
 ਅਠੇ ਓੜੇ ਓੜੇ ਜੋਗਿਆਂ
 ਦੇ ਉਕਰੇ ਉਕਰੇ
 ਯਾਦਗਾਰੀ ਸੁਠਾਨ ਬਨ ਬਹਾੜ
 ਬਹੁਲੇ ਨਾਠੇ, ਗੁਰੁ ਕੁ ਨਾਠੇ,
 ਮੁਹਿੰਦਰ ਨਾਠੇ, ਬਾਲ ਨਾਠੇ

ਦੇ ਅਪਣੇ ਅਪਣੇ ਮੰਦਰ ਬਣੇ ਹੋਏ۔ ਪਰ ਉਲੇ ਅਠੇ ਸਿਕੁਰੇ
 ਤੇ ਕੁਦੀ ਬੁਰਾਰਾਂ ਦੀ ਗੁੰਠੀ ਉੱਚ ਜੋਗੀ ਸਮਾਦਹਿਆਂ ਲਾਠੀ
 ਪੁੰਦੇ ਰਿੰਦੇ ਸਨ۔ ਚੁਠੁਠ ਚੁਠਾ ਓ ਵੀ ਚੋਕੁਆ ਪੰਦਾ ਸੀ۔
 ਤਾਂ ਪੀ ਤੇ ਸੰਨ 1748 ਉੱਚ ਅਮਦ ਸ਼ਾਹ ਅਦਾਲੀ ਨੇ ਠੇ ਨੂੰ
 ਲੁਠਿਆ ਸੀ। ਅੱਧ ਵੀ ਅਸੁ ਠਾਠਾਨ ਦੀ ਬੁਰਾਦੀ ਦਾ ਸੁਬੁਠ ਤੋਂ
 ਓੜਾ ਕਾਰਨ ਆਪਣੇ ਪੀ ਕਿ ਸੁਠਾਨਕ ਲੋਕ ਖੁਜਾਂ ਦੀ ਬਹਾਲ
 ਉੱਚ ਅਠੇ ਪੁੱਠ ਪੁੱਠੀ ਕੁਰਦੇ ਰਿੰਦੇ ਨੇ۔

ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਅਠੇ ਆਂ ਸੁਰਾਤਰੀ ਦਾ ਮਿਲੇ ਸੀ
 ਬਹਾੜ ਫਰੂਰੀ 1721 ਅਸ ਉਲੇ ਅਠੇ ਦੇ ਮਹਿੰਤ ਦਾ ਨਾਂ
 ਬਾਲ ਨਾਠੇ ਸੀ। (ਸ਼ਾਹ ਤਲਾਠੀ/ ਦਿਓੜ ਸੁਦੁਹ ਉਲੇ ਬਾਲਕ ਨਾਠੇ
 ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਏ ਨੇ। ਬਹਾੜ ਓਹ ਉਕਰੇ ਨੇ) ਪਹਾੜੀ ਤੇ ਚਿਲ
 ਪਹਿਲ ਹੋਠੀ ਪੁੰਨੀ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਪਹਾੜੀ ਤੇ ਪਹਿੰਚ
 ਅੱਧ ਪਾਸੇ ਹੋ ਬੁਰਾਜੇ। ਹੁਲੀ ਹੁਲੀ ਸਾਦਹੁਆਂ ਨੂੰ ਪੁੱਠ
 ਲੱਗ ਗਿਆ ਕਿ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਵੀ ਅਠੇ ਪਹਿੰਚ ਚੁੱਕੇ ਨੇ। ਜੁਠੀ
 ਪਹਿਲੇ ਦੁਸਿਆ ਜਾ ਚੁੱਕਿਆ ਪੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਦੁਹਮ
 ਚਿਪਹਿਰੇ ਪੀ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਪਰ ਜੋਗੀ ਗੁਰੂ
 ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਨਾਂ ਸਨ ਚੁੱਕਾ ਸੀ।

ਜਦੋਂ ਬਾਲ ਨਾਠੇ ਨੇ ਸੁਨਿਆ ਕਿ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਆਂ ਨੇ ਤਾਂ ਓਹ ਆਪ
 ਅਠੇ ਕੇ ਗਿਆ ਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਅਪਣੇ ਅਸਨ ਲੇ ਆ। ਓਹ
 ਬਹੁਤ ਕੁੰਠੀ। ਬਾਲ ਨਾਠੇ ਨੇ ਬੁੜੀ ਚਲਾਕੀ ਨਾਲ ਗੁਰੂ
 ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸੁਠਾਲ ਕੁਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਅਸੀਂ ਤਾਂ
 ਅਠੇ ਜੋਗ ਦੀ ਕਹੁਠ ਉੱਚ ਅਸਨ ਲਾਠੀ ਬਿਠੇ ਪਾਂ ਤੁਸੀ
 ਤਾਂ ਪਹਿੰਚੇ ਹੋਏ ਹੁਠੇ ਸੁੰਨੀ ਤੇਹਾੜਾ ਤਾਂ ਦੁਸਮ ਦੁਠਾਰ
 ਕਹਿਲਾ ਪੀ, ਕੁੰਨੁਲਨੀ ਸੁਦੁਹ ਪੀ, ਤੇਹਾਨੂੰ ਤਾਂ ਚਾਨ ਪੀ,
 ਤੁਸੀ ਕੁਠੇ ਕਹਿਚਲ ਕੁੰਠੀ ਅਸ ਦੁਰਗਮ ਪਹਾੜੀ ਤੇ ਚੁਠੁਠ
 ਦੀ?

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜੇਹੁ ਮੁਰਦਾਂ ਨੂੰ ਸੁਚਿੱਤ ਕੁੰਠਾ ਤੇ ਗਾਠਾ
 ਸੁਰ ਉ ਕੁਰ ਦਿੱਤਾ:-

ਰਾਮਕੁਲੀ ਮੁਲਾ 1 ਪਮ ਠੁਲਤ ਬਿੜੀ ਪਾਪ ਬਹੁਰੀ ਪੀ ਪੁਠੁ
 ਲੱਗੇ ਮੁੱਠ ਜਾਠੀ .. ਸੁਨਮੁਕੁ ਸੁਦੁਹ ਬਹਿੰਨ ਕੁ ਆਂ ਨੇਹੁ
 ਦਿਪੇ ਓਠਿਆਠੀ .. ਅਗੁਰ ਤਾਰਨਹਾਰਿਆ .. ਦਿਪੇ ਬਹੁਤ ਪੂਰਨ
 ਓਨਾਸੀ ਹੁੱਠੁ ਤੇਹੁ ਕੁਠੁ ਬਲਹਾਰਿਆ .. ਆਪਾਠੁ .. ਸੁਦੁਹ ਸਾਦੁਕ
 ਜੋਗੀ ਅੜ ਜੁੰਗਮ ਅਿਕੁ ਸੁਦੁਹ ਜੁਨੀ ਦੁਹਿਆ ਪੀ .. ਪੁਰਸੁਤ ਪੀਰ
 ਸੁਠੇਹੁ ਤੇ ਸੁਠਾਮੀ ਅਕੁਹੁ ਜੁ ਕੁ ਆ ਪੀ .. 2 ਚੁੱਠੁ

---◆---

ਠੇ ਜੋਗਿਆਂ

ਜਾਂ ਠੇ ਗੁਰੁ ਕੁ ਨਾਠੇ ਜਾਂ ਬਾਲ ਗੁੰਦਾਠੀ ਜਾਂ ਕੁਠੇ ਲੁ
 ਜੋਗਿਆਂ ਦੀ ਪਹਾੜੀ (ਫਰੂਰੀ 1721 ਓ.)

ਬਾਲ ਨਾਠੇ ਕੁੰਦਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਅਠੇ ਕੀ ਲਿੰਨ ਆ ਗਿਆ?

ਮਿਰਪਿਰ ਤੋਂ 25 ਕੇ. ਮੀ. ਪੱਛਮ ਚਲ ਕੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ
 ਜੋਗਿਆਂ ਦੇ ਪੁਰਸੁਦੁਹ ਸੁਠਾਨ ਠੇ ਜੋਗਿਆਂ ਜਾਂ ਜੁਨੋਂ ਠੇ
 ਬਾਲ ਗੁੰਦਾਠੀ ਵੀ ਕੁੰਦੇ ਨੇ ਪਹਿੰਚੇ। ਜੋਗਿਆਂ ਦੀ ਆਪਣੇ

ਓਹ ਮੁਠੁ ਜੁਠੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਠੇਰੇ ਲਾਇਆ ਸੀ। ਅਠੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪੁਠੇਰ
 ਤੇ ਚੁਰਨ ਪਾਦਕਾ ਬੰਦੀ ਸੀ ਜੋ ਕੁੰਠੀ ਤੁਸੁਕੁਰ ਅਠੇ ਚੁੱਕ ਲੇ ਗਿਆ ਪੀ।

سنجم کرم ن جانا نام چپی پر بھ تیرا .. گڑ پرمیسر
نانک بھٹیٹو ساچے سبب نبیرا ..

گورو جی نے بال ناتھ نوں سمجھایا کہ سماج دی
بیڑی پاپ نال نکو نکتے ہے اس کر کے ضرورت ہے انوں
بچاؤن دی کتے کوئی بنیری آگئی تان انے دُٹ جانا اے۔
میں اپنے سدھ پرشاں نوں نمسکار کرن آیا ہاں تے
ایہہ بینتی لے کے حاضر ہویا ہاں کہ اس بیڑی دا اپاء
کیتا جاوے۔ نال ہی گورو صاحب نے اشارہ دتا میں
کوئی سمادھیان لاؤن والا جوگی نہیں میں تان نام
بھاؤ شبد نوں ہی مہرے رکھیاں۔ میں انان سدھاں
دی چرن دھوڑ ہاں جہڑے شبد رانہی نرنکار دی
ارادھنا کردے ہن۔

اس طرحان روحانیت دیاں گلاں باتان ہونیاں۔

بال ناتھ نے چھوٹے جوگی نوں حکم کیتا کہ جاؤ بابا
نانک نوں تھے دے بھنڈارے تے گھج دریاؤ بھاؤ گپت
خزانے دے درشن کرا لیاؤ۔ گورو صاحب نوں جوگی
بہت ڈونگھی گفا وچ لے گیا۔ اوتھے وڈا خزانہ موجود
سی: بیرے، جواہرات، لال، سونا، چاندی تے ہور
بہملیاں وستاں۔ جوہں ایہہ وستاں گورو صاحب
نوں دکھائیاں جا رہیاں سن گورو صاحب نے کہہ دتا
کہ انان دے درشن دی مینوں ضرورت نہیں۔ نالے انان
ایہہ وی کہہ دتا کہ سادھو سنتاں نوں کی ضرورت
ہے ایہہ کجھ سامبھن دی۔

جوگی شر مندہ ہویا گورو صاحب نوں بھنڈارے

مہاراجہ رنجیت سنگھ نے اتھے تھے جوگیاں دا ستکار کردے ہوئے سرور بنوا
دتا۔

(سٹور روم) والے پاسے لے آیا۔ ایہہ وی رسداں نال
بھر پور سی۔ گورو صاحب نوں حیرانی ہوئی کہ اتھے
بتھیاراں دا وی ذخیرہ سی۔ سارا کجھ بادشاہاں والا
ویکھیا گورو صاحب نے تھے۔*

واپس جدوں بال ناتھ کول گورو صاحب تے جوگی
گتے تے اس بھنڈارے تے خزانے بارے گلاں ہونیاں۔ بال
ناتھ نے کیتا کہ اسیں کجھ وی نہیں خرید دے۔ سخی
لوک اتھے دان دئی جا رہے سنتو کھی کھا رہے۔
آئے گئے سبھ سنتشٹ جا رہے۔ اسیں تان بس
سیوادار ہاں۔

---◆---

بالناتھ کہندا "گورو جی بتھیرا گھم لیا، ہن کوئی ٹکانا بنا کے بہہ جاؤ" - D

اس موقع تے بال ناتھ نے گورو صاحب نوں صلاح
دتی کہ تسی دنیا دا بھرن کر رہے ہو اک ٹکانا
(مقام) وی بناؤ۔ جتھے تہاڈے شہر دھالو آپس وچ
میل ملاپ کر سکن۔ ایہہ گل گورو صاحب نوں نواب
دولت خان ابارا پملودھیب ابراہیم نے وی کہی سی۔
گورو صاحب نے کیتا کہ میں نرنکار دے نام دا
ڈھنڈورا پورے ہندوستان وچ پٹ آیا ہاں۔ بس ہن
سنیاسیاں والا بانا لاہ دیوانگاتے رہندا پنجاب دا وچ
وچ گڑھا کڈھانگا۔

بال ناتھ نے وی گورو صاحب دے چرن چنہ پتھرتے
اکروا لے۔ کجھ سال تک ایہہ چرن پادکا موجود سی۔
ہن پتہ نہیں بچی ہے کہ نہیں۔ جوہں پہلاں دسیا جا
چکا ہے کہ اتھوں پرانیاں مورتیاں آدی سبھ چوری ہو
چکیا ہن۔

---◆---

چوآ صاحب روپتاس

پہاڑوں اتر، جوگیاں نوں سر۔بویاپک نرنکار دی ہوندا
درزا اتے نام نال جوڑ کے صاحب ۲۴ کہ۔ می دا پینڈا
تہہ کر کے اتھاسک قصبہ روپتاس پہنچے۔ روپتاس
وی حکومت دا کوئی مرکز سی۔ جس بارے اتھاسک
کتاباں صرف شیر شاہ سوری تو شر وع کردیاں ہن

گورو صاحب دا جوگیان تے بہت چھیتی اثر پیندا سی کیونکہ اوہناں
نووں نرنکار دی ہوندا گیان نہیں سی۔ دوسری گل ایہہ کہ تلا
جوگیاں مسلمان علاقہ وچ سی جس کر کے جوگی وی اسلام دے
پھیلائے نوں روکن وچ اسپہانی محسوس کر رہے سن تے گورو نانک دی
وچار دھارا نوں اپناؤنا اوہناں دی اک طرحان نال ضرورت وی بن گئی
سی۔ ایہو کارن ہے اس علاقہ وچ گورو صاحب دی یاد وچ آج کوئی
درجن کو ستھان اس علاقہ وچ ہن۔ جوہں چوآ صاحب، تلا، میرپور، ڈنگا،
چوٹالا، جلالپور، پرنپور، پنڈ دادن خان، جیسک، کٹاس آدی۔ ایہہ سارے
پنڈ/شہر قریب ۴۰ کہ۔ می دے دائرے وچ ہن اس کر کے ایہہ کہنا وی
مشکل ہے کہ کھڑے پنڈ صاحب پہلاں گتے تے کتھے بعد وچ۔ اتھے
اسیں صرف اندازہ دتا ہے۔

* ایہہ شاید خزانہ ہی کارن سی کہ ۱۹۴۷ وچ جدوں باقی ساری ہندو
سکھ آبادی ہجرت کر کے بھارت آگئی پر تھے دے جوگیان تے تلا نال

چھڈیا تے اوتھے ہی جمے رہے۔ کیتا جاندا ہے کہ ایہناں دی گنتی
ہزاراں وچ سی۔ بعد وچ پولیس نے انان نوں سمجھا بھلا کے اوتھوں
روانہ کیتا۔ ایہہ اگست ۱۹۴۷ توں کتے بعد دی گل ہے۔

ابدالی دا حملہ تے مقامی لوکان ولو اس تھان دی پٹ پٹائی دا وی
ایہو کارن ہے۔

یاد رہے ۲۵ نومبر ۱۹۴۷ نوں اس علاقہ بھاؤ میر پور وچ وچ وڈا قتل عام
وی ہویا سی۔ جس وچ ۲۰،۰۰۰ سکھ مار دتا گیا سی تے کوئی ۵۰۰۰
عورتاں تے لڑکیاں نوں آگواہ کر لیا سی۔ ایہہ پاکستانی کبائیلی اتے
فوجیاں ولوں کیتا گیا سی۔

© سوڈھی-دوجا: ۱۷۴، 0 گیانی-۲۸۷، ۲ گدھام سنگرہ-۲۱

<http://odysseuslahori.blogspot.com/2013/05/TillaJogian.html>

https://en.wikipedia.org/wiki/1947_Mirpur_massacre

صاحب گورو وی اسے شہر توں ہی سن جنان نوں
خالصے دی ماتا ہون دا مان حاصل ہے۔

---◆---

بہمبر- روہتاس توں کوئی ۵۰ کھ. می پورب چل کے
گورو صاحب بہمبر گئے۔ کیونکہ گورو صاحب نوں
پتہ لگا سی کہ اوتھوں دا جوان راجا دھرم چند کٹوچ
بڑا کٹڑ، ہنکاری اتے انیائی ہے۔ گورو صاحب نے بہمبر
پہنچ انوں راہے پاؤنا چاہیا۔ اس راجے تے گورو صاحب

تلا جوگیان سمندری ستاہ توں ۳۲۰۰ فٹ اچا ہے۔ ایہہ فوٹو جلالپور شریف
توں لئی گئی ہے جوئے توں ۲۲ کھ. می ہٹوا ہے۔

کہ سوری نے اوتھے قلعہ بنوایا۔ در اصل سوری توں
پہلاں وی اتھے کوئی چھوٹا موٹا حکمران سی۔
اندازہ ہے کہ بہمبر دے راجپوت راجیاں دا ہی اتھے
کوئی چھوٹا موٹا قلعہ آدی ہووے گا۔

جدوں گورو صاحب اتھے آئے اک جین سادھو مانک
چند دی علاقے وچ چرچہ سی۔ گورو صاحب اس دے
ڈیرے تے گئے نرنکار دی ہوند دا گیان کروایا اتے دسیا
کہ ربّ دے جگیا سواں نوں سنتنام وڈیائیاں دے لڑ
لگنا چاہیدا۔ کیونکہ بھارت بھرمَن دوران گورو
صاحب کئی تھائیں جینی سادھواں نوں پہلاں ہی
مل چکے سن۔ مانک چند چھیتی ہی گورو صاحب
دے چرنی لگ گیا تے علاقے وچ سکھی دا پرچار کیتا۔

جدوں گورو صاحب اتھے پدھارے لوکاں نوں پانی
لین دور جانا پیندا سی جاں برسات دا پانی اکٹھا
کر کے رکھدے سن۔ اوتھے پہاڑی تے گورو صاحب نے
سوئی مار کے اشارہ دتا کہ اتھوں پٹوں۔ تھوڑا ہی
پٹن تے نرمل جل دا سوما فٹ پیا جواج تکّ جاری ہے۔
ایہہ چشمہ قلعے دے قابلی دروازے کول ہے۔

مہاراجہ رنجیت سنگھ دے حکم تحت اتھے پھر سنّ
۱۸۳۴ ای. ۱ چ بہت ہی عالیشان
گرو دوارہ بنایا گیا۔ جواج وی
موجود ہے۔ گرو دوارہ صاحب
دے نال ہی اتھاسک چشمہ تے
سرور ہے۔ چوآ صاحب
گردوارے توں ادھا کھ. می ہٹوا
گھان ناں دا نالہ وپندا ہے۔
پاکستان سرکار نے اج کلھ ہی
(بھاؤ ۲۰۱۹ وچ) گرو دوارہ صاحب
دی ماڑی موٹی کار سیوا
کروائی ہے۔

روہتاس دے نال ہی (مسماں ۳ کھ. می) اک ہندو
مندر دے کھنڈرات موجودے جس دی امیر بنتر
دسدی ہے کہ کوئے اتھے وی ہندومت دی کدی
وڈی چڑھت سی۔ صاحب اتھے وی آئے ہی ہونگے۔

گورو صاحب دی اس علاقے نوں
بخشش کر کے اتھے سکھاں دی
وڈی سنگت ہوئی سی۔ گورو
گوہند سنگھ جی دے محل ماتا

چوآ صاحب روہتاس۔ گورو صاحب دے جاری کیتے چشمے توں بنایا

دیاں سسکھیاواں نے ڈونگھا اثر کیتا۔ ہن اوہ فرقہ
پرست قسم دا حکمران نہی سی رہ گیا۔ بعد وچ
وقت پا کے بابر بادشاہ نے اپنی دھی دا ڈولا انوں دے
دتا۔ ویاہ کارن ایہدا ناں وی بدل کے شادی خاں کر
دتا۔ بولی بولی ایہدا سارا پروار مسلمان ہی ہو گیا۔
بعد اپنے ہمایو دی بھتیجی بھاؤ پیر بیبت دی دھی
نال وی شادی کر لئی تے بعد وچ پیر بیبت نے ہی انوں
مار دتا۔ صاحب دی آمد دی یاد وچ اتھے گرو دوارہ
صاحب وی ہندا سی۔*

جہلم شہر- قدرتی ہے بہمبر نوں جانبدیاں گورو
صاحب جہلم شہر رستے ہی گئے۔ پر بدقسمتی نال
گورو صاحب دی جہلم پھیری بارے سانوں اتھاس
وچوں کوئی ذکر نہی ملیا، حالان
اتھاسک طور تے ایہہ بہت ہی
مہتوپورن ستھان رہا ہے۔ یونانی
بادشاہ سکندر دی پورس جہے
پنجابی راجیا نال لڑائی وی اتھے ہی
ہوئی سی۔

---◆---

بہمبر ولو پرتدیا صاحب جہلم دریا پار
کر کے پنڈ دادن خاں ول چل رہے سن۔
اگے وڈا پنڈ جلالپور آیا۔ اتھے وی گورو
صاحب دی یادگار ہندی سی۔ ۵ پر ہن
پتہ لگدا ہے کہ لوکاں نے گرو دوارے
والی تھان تے رہائشساں بنان لٹیاں
نے۔ اس شہر وچ وی صاحب نے کوئی

کو تک کیستا جو اتھاس
سانبھ نہی سکیا۔ ایہ
اوہ شہر ہے جتھے
بادشاہ سکندر دا پیارا
گھوڑا مر گیا سی۔ اتھے
اس گھوڑے دی قبر بندی
سی۔

۱۰۰۰ سال پرانا قلعہ نندنا دا مندر۔ بو
سکدے گورو صاحب وی آئے ہون۔

اس توں اگے بابا جی جہلم
دریا دے نال نال پچھم
نوں گئے جتھے اج پنڈ
ہرنپور ہے۔ اتھے گورو
ہرگوبند صاحب نے وی چرن پائے سن۔
بادشاہ جہانگیر نے بدھا سی جتھے
اس دے ساتھی نے ہرن دا شکار
کیتا۔ بو سکدا پہلاں آبادی دا
ناں کجھ ہور ہووے۔

جہلم دے نال نال ہی ۱۲ کہ۔ می
دا پینڈا کر کے صاحب پنڈ
دادن خاں پہنچے۔ جتھے گورو
صاحب نے رات بتائی اتھے
حاجیاں دا اک جتھا وی ٹھہریا
ہویا سی۔ اوہ مکے ول جا رہے
سن۔ مردانے دا وی جی کر آیا
کہ مکے دا حج وی کر لیا جاوے۔
گورو صاحب نے مردانے نونں
کیہا کہ بھائی حوصلہ رکھ
تینوں مکے وی لے کے جاوانگے۔

صاحب دی آمد دا ذکر تاں ہے
پر ۱۹۳۳ ای۔ تک اتھے کوئی
یادگاری گرو دوارہ نہی سی۔

---◆---

کٹاسراج دھرتی دی اکھ

پنڈ دادن خاں توں ۲۶ کہ۔ می۔
دا پینڈا کر کے اپریل ۱۵۲۱
(وساکھی، سمت ۱۵۷۸) نں گورو
صاحب پر سدھ ہندو تیرتھ
استھان کٹاسراج پہنچے۔

N سائیکل یاتری انوسار (۱۹۳۳ ای)
گورو صاحب یادگاری ستھان
بارادری کر کے مشہور ہے جو
جل۔ کنڈ دے سجے پتھ ہے
مطلب کٹاسراج کنڈ دے چڑھدے
پاسے کنڈھے تے ٹاہلی دے رکھ
بیٹھ۔ "گورو گرنتھ صاحب
تاں موجود ہے پر پرکاش کدی
کدائی ہی بندا ہے۔ ایہہ
گرو دوارہ بھائی پراگا بھائی
متی داس دی اولاد بھاؤ
کڑیالے والے پنڈتاناں دے
قجے بیٹھ ہے۔"

ایہہ ہندواں دے ۵۲
شکتی پیٹھاں وچوں اک
ہے جنان بارے وستھار
نال ذکر پنہ ۱۵۱ تے
آچکا ہے۔ ہندو متھاس

REMAINS OF A TEMPLE- PIND DADAN KHAN

انوسار اس استھان تے آکے
بھگوان شو جی نے پاربتی
دی موت تے اتھرو وگاٹے
سن۔ اتھوں دا تلاب انان
اتھرواں دا پرتیک گنیا
جاندا ہے۔ جویں کہ پنجاب
دے دوآلے دے سارے پہاڑی
دھارمک استھاناں دی
کتھا ہے اس استھان نوں
وی پانڈوا نال جوڑیا
جاندا ہے۔

کٹاسراج نوں ہندو لوک
دھرتی دی سجی اکھ
مندے ہن جدوں کہ کھبی
اکھ راجستھان دا پشکر
راج ہے۔ مطلب ہندو
متھاس مطابق اتھے
پاربتی دی سجی اکھ
ڈگی سی۔

اتھاسکاراں انوسار ایہہ
وی مول وچ بودھی
استھان ہی سی۔ اتھے
مندراں دے لاگے ہی بودھی
ستوپ دی نیہہ جاں ادھار
وی ہن ننگا ہو چکا ہے۔
افغانستان دے شاہی
خاندان دے راجیاں نے
اتھے بہت ہی شاندار
مندر بناوئے۔

اس استھان تے گورو
صاحب دے پہنچن تے
پانڈیاں نے انان دا
سواگت کیتا جویں ہر
تھاں ہندا سی جگرتا
کیتا گیا جس وچ گورو
صاحب نے پتھر بوجن دے
ورودھتے گورو دی
مہماتے زور دتا۔ بن رہے
دھارمک تے راجنیتک
حالاتاں بارے پنڈیاں
نوں سچیت کیتا۔

مردانے دی رباب تے
بیٹھ سوبھاوان شبد
ایتھے ہی اچارن کیتا۔
ہور وی بانی اتھے
کہی۔

مارو محلہ ۱ درسوں
پاوا جے تدھ بھاوا۔
بھائی بھگت ساچے
گن گاوا۔ تدھ بھانے
تو بھاوہ کرتے آپے
رسن رسائدا۔ اسوہن
بھگت پر بھو دربارے۔
مکت بھئے ہر داس
تمارے۔ آپ گوائی تیرے
رنگ راتے اندن

1933 नवंबर 20 - गुरदासपुर (ਜਗਲਮ) 9 ਤੀਰਥ ਕਟਾਸਰਾਜ (ਸਾਨਿਕਲ)

گر دآرا صاحب کٹاسراج (سائیکل یاتری: ۲۰ نومبر ۱۹۳۳)
پنڈ دادن خاں دا اک مندر

پنڈ

N ایہہ نشچے نال کجھ
نہی کیہا جا سکدا کہ
صاحب روپتاس توں کدھر
نوں نکلے۔ اندازے ہی ہن۔
ی جہلم پھیری بابت تاں
اندازے ہی لاگتے جا سکدے
ہن۔ ایہہ تاں ثبوت ملدا
ہے کہ صاحب نے ایہہ علاقہ
چنگی طرحاں گاپیا سی۔
سو قدرتی ہے اوہناں نے
جہلم جے مہنوپورن شہر
نوں نہی چھڈیا ہووے گا۔
بھمبر آمد بارے گیانی
نے وی لکھیا ہے۔
E بروالا-۵۴/۵۵ (ہرن پور
دی تھان رتنپور لکھ دتا ہے)
D سائیکل یاتری -۷۶، N
سانی۔ یاتری -۷۶، *بروالا-۷۲

